

Fylkesmannen i Nordland

Saksbehandlere: e-post:
Gunn Karstensen fmnogka@fylkesmannen.no
Øyvind Skogstad fmnooys@fylkesmannen.no
Jostein Øvervatn fmnoiov@fylkesmannen.no
Magne Totland fmnomto@fylkesmannen.no

Vår dato
28.06.2012
Deres dato

Vår referanse
2012/2771
Deres referanse

Vår arkivkode
434.21

10.03.2012

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Høring - Forslag til endringer i erstatningsordninger for husdyr og tamrein

Fylkesmannen i Nordland viser til brev av 10.03.2012.

I Regjeringens tiltredelseserklæring fra 2009, Soria Moria II står det at erstatningsordningene for rovviltskader på beitedyr skal endres «med sikte på at faktisk rovdrytpart skal erstattes». Med bakgrunn i dette har to utvalg på oppdrag fra Miljøverndepartementet, utredet forslag til nye erstatningsordninger. Departementet ønsker nå høringsinstansenes syn på hovedprinsippene i de modellene som utvalgene har foreslått.

Fylkesmannens anbefalinger

- Vi anbefaler at nye erstatningsordninger utformes slik at fylkesmennenes skjønnsrom reduseres
- Nye erstatningsordninger bør være forutsigbare og mest mulig rettferdige, og ha tillit i beitenæringene. Det bør også være fokus på at erstatningsordningene har legitimitet ellers i samfunnet, da både reindrifts- og sauenevinga er næringer som er avhengig av dette.
- Begge erstatningsordningene bør utformes på en slik måte at de gir insentiver for iverksetting av tapsforebyggende tiltak, og det bør være en tettere kobling mellom erstatningsordningene og FKT-ordningen.
- Erstatningsordningen for husdyr bør forutsette bedre datagrunnlag og kvalitetskontroll på besetningsnivå, og bedre samordning av relevante databaser.
- Ved modellering av risiko for tap av rein til rovvilt, bør man innhente bedre kunnskap om rovviltets arealbruk og drapsrater i Nordland.
- Erstatningsordningen for rein bør omfatte en ordning som ivaretar tilfeller med store tap som ikke er mulig å modellere på forhånd.

Nærmere om rovvilt i Nordland

I Nordland har vi faste forekomster av gaupe, jerv og kongeørn. Det er ikke påvist yngling av bjørn, men enkelte år er det store tap til bjørn i enkelte deler av fylket. Ulv forekommer som streifdyr. Bestandsmålet i Nordland er 10 ynglende gauper, 10 ynglende jerv og 2 ynglende bjørn. Gaupebestanden har de siste årene ligget noe under bestandsmålet (6 - 8,5 registrerte familiegrupper siste tre år). Gaupebestanden er spredt over store deler av fylket, i

hovedsak knyttet til dalførene. Jervebestanden har de siste årene ligget noe over bestandsmålet (11 - 14 registrerte ynglinger siste tre år). De fleste ynglingene blir påvist i Saltfjell-regionen og i de indre delene av fylket mot Sverige. Det registreres årlig 6-7 ulike bjørner ved DNA-analyse i Nordland, de fleste på Indre Helgeland, men også i indre deler av Salten. Av 22 ulike bjørner registrert siden 2006, er kun to binner. Kongeørn er registrert spredt i hele fylket. I 2008 estimerte NINA at det var 2-300 hekkende par av kongeørn i fylket.

Nærmere om erstatning for husdyr på beite

Departementet ønsker høringsinstansenes syn på hovedprinsippene i de modellene som utvalgene har foreslått for en fremtidig erstatningsordning for tap av husdyr på beite, primært de to som utvalget anbefaler nærmere utredet.

Utvalget mener det er flere elementer i dagens erstatningsordning som kan forbedres, og foreslår disse endringene:

- forenklet skadedokumentasjon
- begrensning av skjønnsrom
- gjennomgang og forenkling av erstatningssatser
- videreføring av normaltapprosjektet
- bedre datagrunnlag og kvalitetskontroll på besetningsnivå
- bedre samordning av relevante databaser
- styrking av kobling mellom erstatning og tapsreduserende tiltak

I tillegg til justering av dagens ordning har utvalget vurdert følgende alternative erstatningsmodeller:

- foretaksdifferensiert erstatning
- geografisk differensiert erstatning
- erstatning av alt tap på beite
- forhåndserstatning

Utvalget anbefaler en nærmere utredning av to mulige modeller for fremtiden. En modell som innebærer en geografisk differensiert erstatning og en som innebærer erstatning for alt tap på beite.

Rovviltskader på sau i Nordland

I Nordland er det ca 200 000 sau på beite. Det er ca 1100 sauebruk i fylket, og ca 230 av disse søker om rovvilterstatning. Det ble søkt om 1136 voksne sau og 5523 lam i 2011. Det ble utbetalt 8,2 millioner i erstatning.

Statens naturoppsyn har 15 lokalkontakter som dekker fylket. I 2011 ble det funnet 580 kadaver i Nordland. Av disse ble 219 dokumentert eller antatt tatt av fredet rovvilt. Dette er en dokumentasjonsgrad på kun 3,3 % av omsøkt, og den lave andelen dokumenterte er en av hovedutfordringene i erstatningsutmålingene. Når nesten 97 % av erstatningsutmålingene skal avgjøres ved skjønn, sier det seg selv at dette er en stor utfordring for forvaltningen.

Geografisk differensiert erstatning:

I områder med en gitt rovviltforekomst og tapsrisiko foreslår utvalget:

- alt utover et normaltap erstattes
- normaltap fastsettes sjablongmessig innenfor «rovviltsonene»
- forutsetter at det er kunnskap om nivået for andre tapsårsaker

- frafall av skadedokumentasjon

Fylkesmannens kommentarer til forslag om erstatningsordning for husdyr på beite:

I Nordland har vi fast rovviltforekomst i store deler av fastlandet, og kongeørn hekker stort sett i hele fylket.

Alt utover et normaltap erstattes: Hvis alt utover et normaltap erstattes, hva med kongeørnområder? Med dagens erstatningsregler blir ikke voksendyr erstattet uten at det foreligger dokumentasjon. I kongeørnområder i Nordland ser vi relativt ofte at det er like stort voksendyrtap som i områder som også har gaupe og jerv.

I områder hvor alt utover et normaltap erstattes bør det stilles krav til brukerne i langt større grad. Det er i dag krav til individmerking i besetningene, og det burde være en selvfølge at individnummer på tapte dyr skal legges ved søknaden. Tilsynslogg, vaksinerings/snyltebehandling av besetningen og medlemskap i organisert beitebruk og eller sauekontroll bør også være et kriterie for full erstatning. Gjennomføring av forebyggende tiltak bør også bli vektlagt i en ordning med erstatning av alt over et eventuelt nivå. Når det gjelder innsanking av dyr på beite, er dette blitt vanskeligere etter hvert som brukerne blir færre og besetningene større. Et krav om at alle dyr skal være nede til et gitt tidspunkt bør også kunne kreves for å oppnå full erstatning. En stikkkontrollordning lik den vi har på produksjonstillegg i landbruket, burde også være innført, for eksempel i 5 % av besetningene. Slike krav vil kunne øke aksepten for erstatningsordningen blant folk flest.

Samordning av databaser fra organisert beitebruk, sauekontrollen, produksjonstillegg og slaktedata bør forenkle behandlingen av søknadene.

Det er stor forskjell på sauebrukene i Nordland. Gjennomsnittsbesetningen på utmarksbeite i Nordland blant de som søkte rovvilterstatning i 2011 var ca 290 sau/lam. Blant brukerne er det få som har sau som eneste levevei. Utegangersau er også blitt en populær sauerase i Nordland. Dette er sau som er ute hele året. Størsteparten av disse besetningene er på kysten, hvor det er lite snø på vinteren. Slaktevekten på lammene er ca halvparten av vekten på kvitsaurasene.

Normaltap fastsettes sjablongmessig innenfor rovviltsonene: I Nordland er normaltaket i hele fylket, med unntak av Hattfjelldal og Hemnes, satt til 2 % for voksne og 5 % for lam. Enkeltbruk har også fått satt ned normaltaket etter dokumentert lavere normaltap.

Forutsetter at det er kunnskap om nivået for andre tapsårsaker:

I Nordland har vi ingen tall fra dødsvarslerprosjekt, med unntak av Beiarn, som blir brukt i erstatningsoppgjøret. Andre prosjekt som har vært gjennomført, har vært for usikre som verktøy i erstatningsoppgjørene. Det bør igangsettes flere prosjekt på tap av sau på beite, og ikke minst prosjekt som kan gå over flere år og gi et bedre bilde av tapsårsaker. Sykdom, rev, hund, ikke rovvilt og ulykke er sannsynligvis underrapportert i Rovbasen. For Nordland er det i Rovbasen registrert nesten 14 000 kadaver av sau og lam fra alle år med registreringer. Av disse er i overkant av 7 000 dokumentert tatt av rovvilt. 1 300 er dokumentert ikke drept av fredet rovvilt, noe som vil si 9 % av alle kadaver. Den kunnskap vi har om normaltap, og som blir brukt i erstatningsoppgjøret, er hentet fra tall fra OBB i årene før 1987. I Nordland er over 20 % av de som søker rovvilterstatning, ikke er med i organisert beitebruk.

For å øke kunnskapen om nivået for andre tapsårsaker forutsettes det også at mattilsyn, veterinærtjeneste og fylkesmenn har et tett samarbeid hele året.

Frafall av skadedokumentasjon:

Skadedokumentasjon gir mye kunnskap om rovviltforekomster, nyetableringer av rovvilt etc. Samtidig er dagens system ressurskrevende både for SNO og for brukerne. Skadedokumentasjon er uavhengig av erstatningsoppgjøret, en svært viktig faktor ved vurdering av akutte tiltak behandling av søknader om skadefelling.

Utvalget peker på at hvis alt tap skal erstattes skal dette ikke inkludere tap som oppstår før slipp på utmark. I Nordland har vi dokumenterte skader på innmark hvert år. Dette er spesielt kongeørnskader, men dokumenteres også nesten årlig gaupeskader på innmark før slipp.

I områder uten faste forekomster av rovvilt:

- Samme erstatningsordning som i dag
- Krav til skadedokumentasjon er den samme som i dag

Fylkesmannen i Nordland har ingen kommentarer her, men vi ser at dette gjelder for store deler av de ytre strøk, øyer og deler av Lofoten og Vesterålen.

Fylkesmannen i Nordland er enig med utvalget i at det ikke finnes en ny, enhetlig og enkel modell for ny erstatningsordning med dagens kunnskapsnivå.

Nærmere om erstatning for tamrein tatt av rovdyr

Utvalget som har utredet ny erstatningsordning for tamrein foreslår at dagens erstatningsordning endres til en ny kunnskapsbasert erstatningsmodell basert på rovviltfaglige og reindriftsfaglige beregningsmodeller. Siden kunnskapsgrunnlaget per i dag ikke er bra nok til å kunne iverksette dette i full skala, foreslår utvalget en implementering av ny ordning i to faser:

Fase 1 (2012-2017)

En (forenklet) søknad leveres av siidaandelen og behandles av Fylkesmannen etter endt reindriftsår.

Fase 2 (2017 -)

Hovedpunktene i fase 1 videreføres. Det må gjøres en nærmere vurdering av om en framtidig erstatningsmodell (fase 2) skal bygge på en forhåndserstatning, som fastsettes ved reindriftsårets begynnelse. Det er ingen forutsetning at en modell som det her legges opp til, nødvendigvis må innbære en forhåndserstatning.

Miljøverndepartementet ønsker høringspartenes syn på dette forslaget fra utvalget. Forslaget er nærmere beskrevet i *Utredning – Erstatningsordning for tamrein* av 15.04.2011.

Fylkesmannens vurdering av forslag til erstatningsordning for tamrein tatt av rovdyr:

Nordland reinbeiteområde er fordelt på 12 reinbeitedistrikt, med til sammen 44 siidaandeler. Innen reindriften er det store produksjonsvariasjoner mellom områder og mellom år. Imidlertid er den generelle utviklingen at slakteuttaket har gått nedover med årene, mens tapene på beite har økt nærmest tilsvarende.

Driftsåret 2010/2011 søkt om erstatning for 6417 rein i Nordland. Av disse ble 2923 rein erstattet som drept av freds rovvilt. 152 av disse var dokumentert til å være drept av freds

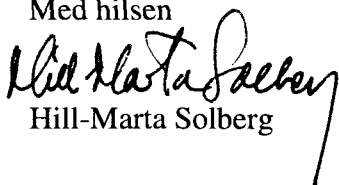
rovvilt, noe som utgjør en dokumentasjonsgrad på 5,2 %. Rovvilterstatningen for rein i Nordland i 2010/2011 utgjør ca 12,3 millioner kroner.

Både tapsomfang og dokumentasjonsgrad varierer mellom år og mellom reinbeitedistrikt. Det er også variasjoner mellom siidaandeler innad i de enkelte distriktene. Det oppstår også tilfeller med betydelige tapssituasjoner med et stort antall dokumenterte tap i områder hvor man ut fra rovviltregistreringene ikke nødvendigvis kunne forvente dette. Videre varierer siidaandelens områdebruk fra år til år, og det vil være viktig å få inn god kunnskap om hvilke beite- og kalvingsområder som benyttes til en hver tid. Det kan være utfordrende å gjøre en mest mulig korrekt modellering av risiko for rovviltskader på en skala som i tilstrekkelig grad medfører at faktisk tap i den enkelte siidaandel blir erstattet. Det er viktig at siidaandelene oppfatter systemet som rettferdig i forhold til hvor mye erstatning som gis til de ulike siidaandelene.

Ved modellering av risiko for tap av rein til rovvilt, skal det for jerv og gaupe primært legges til grunn observasjoner/registreringer av ynglinger. For bjørn vil DNA-resultater benyttes, mens det påpekes at kongeørn er en utfordring da man har begrenset med egnede overvåkingsdata. De siste års forskning på jerv og gaupe i Troms og Finnmark har gitt ny kunnskap om arealbruk og drapsrater for disse artene. I Nordland har DNA-analyser av jerveekskremitter gitt en del kunnskap om jervens områdebruk vinterstid, men ellers har vi lite kunnskap om arealbruk for jerv og gaupe og de ulike artenes drapsrater på sau og rein i fylket. Innhenting av ny kunnskap om disse forholdene bør vurderes også i Nordland for å gi grunnlag for mest mulig presis modellering.

Vi presiserer at den foreslåtte ordningen trolig vil medføre økt fokus på omfanget og kvaliteten på bestandsregistreringene – et tema som også i dag er omdiskutert.

Med hilsen

Hill-Marta Solberg

Monica Iveland Andreassen
landbruksdirektør